

RUS TILI DARSLARIDA MONOMODAL VA MULTIMODAL PEDAGOGIKA

Muxammadova Asal Otabekovna

Buxoro davlat universiteti 1-kurs tayanch doktoranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.23110934>

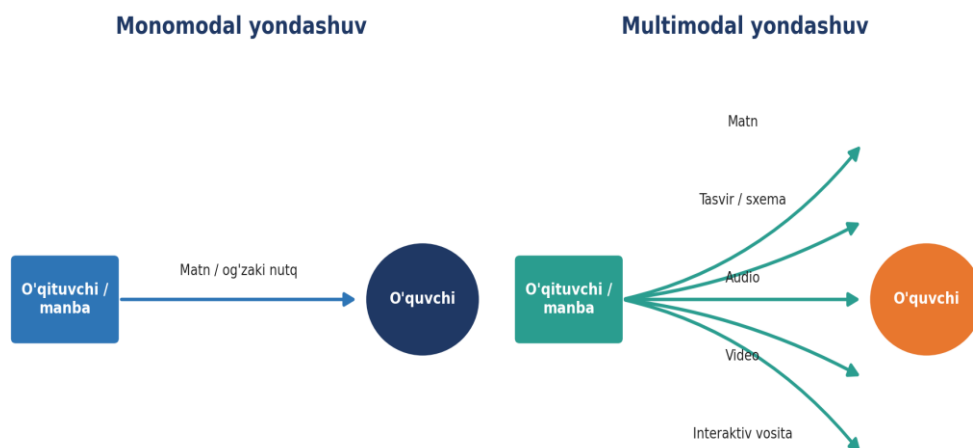
Annotatsiya. Tezida rus tili darslarida monomodal va multimodal pedagogika o'rtasidagi farqlar nazariy jihatdan tahlil qilingan, axborot uzatish mexanizmi, nazariy asoslar va didaktik natijalar sxemalar orqali yoritilgan.

Kalit so'zlar: monomodal ta'lim, multimodal pedagogika, rus tili, modallik, kognitiv yuklama.

Zamonaviy ta'lim oluvchi axborotni matn, tasvir, tovush va video birikmasi orqali bir vaqtda qabul qiladi. Shunga qaramay, rus tili darslarida ko'pincha darslik matni, grammatik qoidalar va tarjima mashqlariga asoslangan monomodal yondashuv ustunlik qiladi. Bu tafovutni ilmiy jihatdan tushunish uchun ikki paradigmaning mohiyati va farqlarini aniqlash zarur.

1. Axborot uzatish mexanizmi va nazariy asoslar

Monomodal pedagogikada o'quv material bitta semiotik kod — matn yoki og'zaki nutq — orqali chiziqli tarzda uzatiladi. Multimodal pedagogikada esa bir xil mazmun matn, tasvir, audio va video kabi bir necha kanal orqali parallel taqdim etiladi, bu G. Kress va T. van Leeuwenning ijtimoiy semiotika nazariyasiga asoslanadi¹. R. Mayerning multimedia orqali o'qitish nazariyasi² og'zaki va vizual axborotning birgalikda taqdimoti o'zlashtirishni oshirishini, A. Paivioning ikkilamchi kodlash nazariyasi³ bilim verbal va obrazli tizim orqali saqlanishini, J. Swellerning kognitiv yuklama nazariyasi⁴ esa modallarni nazoratsiz ko'paytirish xavfini asoslaydi. Bu yondashuvlar C. Jewitt hamda New London Group⁵ tomonidan sinf amaliyotiga tatbiq etilgan, rus tilshunosligida esa Yu. Sorokin va Ye. Tarasov⁶ «kreolizatsiyalashgan matn» tushunchasini asoslagan.

¹Kress G., van Leeuwen T. Reading Images: The Grammar of Visual Design. — 2nd ed. — London: Routledge, 2006. — P. 1–54.

²Mayer R.E. Multimedia Learning. — 2nd ed. — Cambridge: Cambridge University Press, 2009. — P. 63–99.

³Paivio A. Mental Representations: A Dual Coding Approach. — Oxford: Oxford University Press, 1986. — P. 53–83.

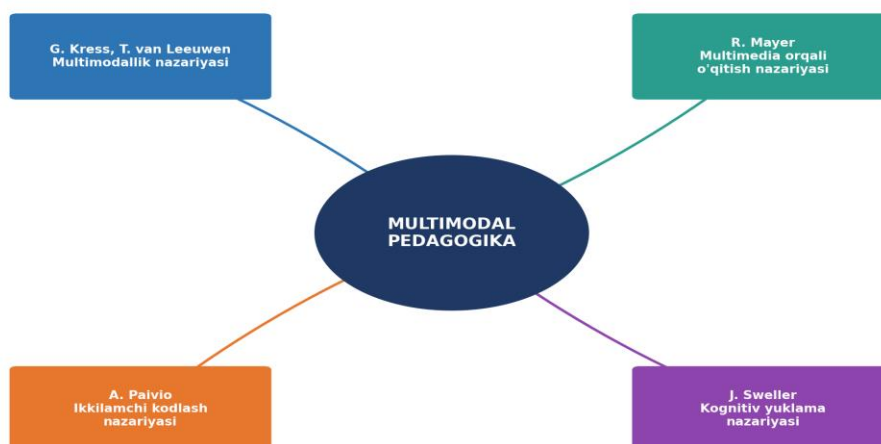
⁴Sweller J. Cognitive Load Theory, Learning Difficulty, and Instructional Design // Learning and Instruction. — 1994. — Vol. 4, № 4. — P. 295–312.

⁵New London Group. A Pedagogy of Multiliteracies: Designing Social Futures // Harvard Educational Review. — 1996. — Vol. 66, № 1. — P. 60–92.

⁶Сорокин Ю.А., Тарасов Е.Ф. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция // Оптимизация речевого воздействия. — М.: Наука, 1990. — С. 180–186.

1-rasm. Monomodal va multimodal yondashuvlarda axborot uzatish sxemasi

Multimodal pedagogikaning nazariy asoslari

2-rasm. Multimodal pedagogikaning nazariy asoslari

2. Qiyosiy tahlil

Nazariy asoslardan kelib chiqadigan amaliy farqlar mezonlar bo'yicha 1-jadvalda tizimlashtirilgan; rus tilining kelishiklar tizimi kabi qiyin mavzularida bu farq ayniqsa yaqqol namoyon bo'ladi — monomodal darsda qoida faqat jadval shaklida beriladi, multimodal darsda esa rangli sxema, video-vaziyat va audio orqali bir necha marta mustahkamlanadi.

Mezon	Monomodal pedagogika	Multimodal pedagogika
Axborot kanali	Bitta — matn / og'zaki nutq	Ko'p — matn, tasvir, audio, video
O'quvchi o'rni	Passiv qabul qiluvchi	Faol, ko'p kanalli ishtirokchi
Xotirada saqlanish	Mexanik yodlash	Assotsiativ, mustahkam
Motivatsiya	Ko'pincha past	Yuqori
Kognitiv yuklama	Past, bir tomonlama	Nazorat talab qiladi
Texnik talab	Minimal	O'rta/yuqori

Xulosa

Monomodal va multimodal pedagogika o'rtasidagi asosiy farq — kanal sonida emas, o'quv jarayonini tashkil etish tamoyilida: birinchisi passiv, ikkinchisi faol va ko'p kanalli idrokka asoslanadi. Multimodal pedagogikani ilmiy asoslangan tarzda joriy etish rus tili darslarida nutqiy kompetensiya va motivatsiyani oshirishning muhim omili hisoblanadi, bu esa maxsus pedagogik eksperimentni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kress G., van Leeuwen T. Reading Images: The Grammar of Visual Design. — 2nd ed. — London: Routledge, 2006.

2. Mayer R.E. Multimedia Learning. — 2nd ed. — Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
3. Paivio A. Mental Representations: A Dual Coding Approach. — Oxford: Oxford University Press, 1986.
4. Sweller J. Cognitive Load Theory, Learning Difficulty, and Instructional Design // Learning and Instruction. — 1994. — Vol. 4, № 4. — P. 295–312.
5. Сорокин Ю.А., Тарасов Е.Ф. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция // Оптимизация речевого воздействия. — М.: Наука, 1990.
6. New London Group. A Pedagogy of Multiliteracies: Designing Social Futures // Harvard Educational Review. — 1996. — Vol. 66, № 1. — P. 60–92.
7. Jewitt C. (ed.) The Routledge Handbook of Multimodal Analysis. — 2nd ed. — London: Routledge, 2014.
8. Ейгер Г.В., Юхт В.Л. К построению типологии текстов // Лингвистика текста: Материалы науч. конф. — М., 1974. — Ч. 1. — С. 103–109.
9. O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni. — Toshkent, 2020, 23-sentabr, O‘RQ-637-son.